

Sosnowiec, 12.02.2025

PAWEŁ KRUGLIK

Imię i nazwisko osoby ubiegającej się o nadanie stopnia

Tytuł rozprawy doktorskiej: *Современная польская фантастика в русских переводах (на материале творчества выбранных писателей) [Współczesna fantastyka polska w przekładach rosyjskich (na materiale twórczości wybranych pisarzy)]*

STRESZCZENIE

Polska literatura fantastyczna charakteryzuje się dużą różnorodnością gatunkową, obejmując m.in. fantastykę naukową, fantasy, fantastykę społeczną, ironiczną oraz postapokaliptyczną. Różnorodność ta znajduje odzwierciedlenie w utworach wybranych do analizy w niniejszej dysertacji.

Rozprawa składa się z sześciu rozdziałów, z których każdy poświęcony jest odrębnemu zagadnieniu badawczemu.

We wprowadzeniu przedstawiono główne cele oraz metodologię pracy opartą na analizie porównawczej wybranych tekstów literackich i ich przekładów na język rosyjski. Wykorzystano w tym celu instrumentarium literaturoznawstwa, językoznawstwa konfrontatywnego, lingwistyki przekładu, analizy dyskursu i komunikacji międzykulturowej. Takie podejście pozwoliło na identyfikację najistotniejszych wyzwań translatorskich oraz ich wpływu na ostateczny kształt tłumaczonych tekstów.

Rozdział pierwszy ma charakter teoretyczny i poświęcony jest ogólnym zagadnieniom związanym z literaturą fantastyczną, jej podgatunkami oraz ich specyfiką. Zwrócono uwagę na rozbieżności terminologiczne, które utrudniają jednoznaczną definicję tego nurtu.

Rozdział drugi przedstawia stan polskiej literatury fantastycznej. Omawiany jest w nim jej rozwój historyczny i czołowi autorzy. Zwrócono tu ponadto uwagę na cechy tematyczne i stylistyczne definiujące polską fantastykę naukową jako unikatowe zjawisko literackie.

Rozdział trzeci poświęcony jest specyfice językowej tekstów fantastycznych, ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystania w nich neologizmów, terminów

i pseudoterminów pełniących funkcje nominacyjne, ekspresywne i kognitywne. Szczególną uwagę zwrócono na struktury gramatyczne odbiegające od norm języka naturalnego, pełniące często istotną funkcję w kreowaniu realiów świata przedstawionego. Przedmiotem badania są tutaj strategie i techniki, za pomocą których tłumacze przekazują te unikatowe cechy językowe oraz to, w jaki sposób ich wybory wpływają na recepcję utworu.

Rozdział czwarty poświęcony jest sygnałom kategorii „obcości” i elementom tzw. „trzeciej kultury”. Analizowane są sposoby oddania elementów językowych i narracyjnych sygnalizujących „inność” w tekście oryginalnym oraz ich wpływ na strukturę tekstu docelowego. Szczególną uwagę poświęcono zapożyczeniom z języków obcych, które kształtują specyfikę świata przedstawionego. Przeanalizowano strategie tłumaczeniowe stosowane w celu zachowania efektu obcości, przypadki adaptacji kulturowej lub neutralizacji tych elementów w przekładzie, a także ich konsekwencje dla percepcji egzotyki kulturowej i spójności narracyjnej.

Rozdział piąty koncentruje się na problematyce przekładu nazw własnych w polskiej fantastyce naukowej. Analizowane są różne strategie translacyjne stosowane przy tłumaczeniu imion bohaterów, nazw miejsc oraz terminów specyficznych dla świata przedstawionego. Szczególną uwagę poświęcono nazwom znaczącym, których semantyka ma istotny wpływ na odbiór tekstu. Omówiono dylematy związane z zachowaniem oryginalnych znaczeń lub ich adaptacją, a także wpływ tych decyzji na spójność i wierność przekładu wobec oryginału.

Rozdział szósty koncentruje się na tłumaczeniu elementów rejestrów podstandardowych, które często pojawiają się we współczesnej fantastyce naukowej. Ich obecność wynika m.in. z dążenia do naśladowania języka rzeczywistego, co nadaje dialogom i narracji większą autentyczność. Wulgaryzmy, dialekty czy slang mogą podkreślać status społeczny postaci, ich przynależność do określonej grupy lub temperament. Jednocześnie literatura fantastyczna często operuje stylem podniosłym, archaizmami czy stylizacją na język dawnych epok, co sprawia, że wprowadzenie elementów podstandardowych może tworzyć celowy kontrast stylistyczny, wzmacniający efekt humorystyczny, dramatyczny lub ironiczny. W związku z tym przekład tych elementów stanowi istotne wyzwanie translatorskie. W rozdziale omówiono strategie ich tłumaczenia, w tym sposoby adaptacji, neutralizacji oraz zachowania oryginalnego charakteru wypowiedzi.

Przeprowadzona analiza pozwoliła na wyprowadzenie wniosków dotyczących wpływu specyfiki polskiej literatury fantastycznej na proces tłumaczenia oraz strategii stosowanych przez tłumaczy w celu zachowania unikatowych cech tekstów źródłowych.

Słowa kluczowe: fantastyka, strategie translatorskie, kategoria obcości, rejestry podstandardowe, terminy, pseudoterminy

Paweł Kruglik